

درس 1

فعالیت 1 صفحه : 3

الف : جلوه ها و شکلهایی از احساس مسولیت ، تعاون ، همکاری ، کمک به همدیگرو همفکری برای حل مشکلات
ب : احساس وظیفه و مسولیت و کمک کردن و پیدا کردن راه چاره برای حل مشکل و شرایط سخت و بد پیش آمده
پ : در ماجرای اول دوره درمان احمداقا طول می کشید- هزینه اش بیشتر می شد -علی از نظر درسی ضعیف می شد

در نتیجه خانواده احمد اقا دچار مشکلات فراوان دیگری نیز می شد .در ماجرای دوم بوی بدو نامطبوع زباله ها شهرک را فرا می گرفت و سبب بیماری مردم می شد در نتیجه اهالی شهرک دچار مشکلات فراوان دیگری نیز می شدند.

ت :خیر - اولاً وظیفه ی انسانی ماست که در حل مشکلات به یکدیگر کمک کنیم و دوماً ممکن است روزی برای خود ما نیز چنین اتفاقی پیش بیایدو توقع و انتظار کمک داشته باشیم ، پس با کمک کردن ما احساس تنهایی نخواهند کرد و با کم شدن مشکلات به آینده امیدوار خواهند شد.

فعالیت 2 صفحه : 6

خیر زیرا کارها بر دوش یک نفر می افتد و اونیز بخاطر تنها بودن باید تلاش بیشتری بکند تا همه کارها را بخوبی کمک درسی به خواهر و برادر کوچکتر - همکاری در هنگام پذیرایی از میهمان ها کمک درسی به خواهر و برادر کوچکتر - همکاری در هنگام پذیرایی از میهمان ها انجام دهد ، در نتیجه ناتوان و مریض شده و سبب مشکلات و بی نظمی بیشتری در خانواده می شود اما با تقسیم کارها و وظایف احساس مفید بودن افراد شکل گرفته و عدالت رعایت می شود

فعالیت 3 صفحه : 6

خرید برای خانه - نظافت منزل - چیدن وسایل خانه- آماده کردن غذا و چایی - نگهداری از کوچکترها - کمک درسی به خواهر و برادر کوچکتر - همکاری در هنگام پذیرایی از میهمانها

فعالیت 4 صفحه : 6

همکاری در جابجایی وسایل سنگین همسایه ها - تزیین و چراغانی کردن محله در اعیاد و مراسمات مختلف - کمک به سالمندان و معلولان - کمک مالی و معنوی به مستمندان و فقیران محله - مراقبت از اموال عمومی

فعالیت 5 صفحه : 6

مساجد - حسینیه ها - دفاتر شوراهای اسلامی و شورای حل اختلاف - پایگاه بسیج - خانه های ریش سفیدان و معتمدان محل

فعالیت 6 صفحه : 6

خودخواهی - دنیا طلبی - وسوسه های شیطانی - ناتوانی در برقراری روابط صحیح - عدم همدلی - عدم روحیه تعاون و همکاری - نداشتن مهارت و آموزشهای لازم و کافی در تعاونی ها- حسادت و عداوت

درس 2

فعالیت 1 صفحه : 7

افزایش و ایجاد روحیه ی نیکوکاری - تمایل به کارهای نیک و خدا پسندانه -انجام بهتر فریضه ها و واجبات دینی بخشودگی گناهان و برخورداری از اجر معنوی -افزایش مال و برکت روزی - آرامش خاطر و...

فعالیت 2 صفحه : 7

جلوگیری از اختلافات و درگیری های افراد و خانواده ها - ایجاد صلح و سازش میان مردم - رسیدگی به جاده ها و سایر امکانات مورد نیاز روستاها و مناطق محروم - پرداخت دیه ی جرایم غیر عمد - حمایت از خانواده های زندانیان - کمک به مناطق زلزله زده و سیل زده

فعالیت 3 صفحه : 8 بر عهده ی دانش آموز است . اما میتوان با مختصر توضیحی مکان مشخصی را یادآوری کرد.

فعالیت 4 صفحه : 8

به مادیات نباید دل بست چون با انجام کارهای نیک تنها یاد و نام نیک است که می ماند عاقبت به خیر بودن و ماندگار بودن نام نیک - بقول سعدی : سعدیا مرد نکونام نمیرد هرگز . و...
فعالیت 5 کاربردگه شماره 1 صفحه : 8 بستگی به علاقه و سلیقه دانش آموز دارد
فعالیت 6 صفحه : 11 بر عهده ی دانش آموز است . اما میتوان با مختصر توضیحی مکان مشخصی را یادآوری کرد.

فعالیت 7 صفحه : 11

برخورداری از کسب سود و منافع مشترک - حلمشکلاتاقتصادی اعضا و ایجاد رفاه و زندگی بهتر اعضا برخورداری از اجر معنوی و بذل و بخشش و نبودن فقر مادی و معنوی.

درس 3

فعالیت 1 صفحه : 15

حجت الاسلام دکتر حسن روحانی - با رأی مستقیم مردم - 7 نفر بودند که 2 نفرشان انصراف دادند.
فعالیت 2 صفحه - 1332 : 17 بعدی - 1336 اگر در آن زمان 18 سال داشته باشند طبق قانون می توانند.
فعالیت 3 صفحه : 17 به ترتیب : راه و شهر سازی - فرهنگ و ارشاد اسلامی - بهداشت و درمان و آموزش پزشکی - نیرو.

درس 4

فعالیت 1 و 2 صفحه : 22 باراهنمایی دبیر دانش آموزان برنامه و فعالیت دلخواه خود را انجام دهند

فعالیت 3 کاربردگه شماره 2 صفحه : 21

: 1

1 - اعلام داوطلب شدن - 2 تأیید صلاحیت - 3 شرکت در تبلیغات - 4 انتخاب شدن با کسب حداکثر آرا
5 - تنفیذ - 6 تحلیف - 7 انتخاب وزیران و معرفی آنها به مجلس.

: 2

1 وزارت آموزش و پرورش 2 وزارت بهداشت 3 وزارت امور خارجه 4 وزارت جهاد کشاورزی - 5 وزارت ورزش و نوجوانان 6 وزارت علوم و تحقیقات و فناوری 7 وزارت نیرو 8 وزارت صنعت و معدن و تجارت

فعالیت 4 صفحه : 21

سبب وابستگی کشور به نفت یا تک محصولی شدن میشود که در مواقع بحرانی مانند نوسانات قیمت جهانی یا تحریم و جنگ با کاهش درآمد و مشکلات اقتصادی زیادی روبرو خواهد شد . باید با همت و توانایی علمی جوانان و دانشمندان و با تکیه بر علم و فناوری روز و با فعالیتهایی در زمینه کشاورزی و صنعت ، و با حمایت از تولیدات داخلی و ملی صادرات غیر نفتی و تولیدات داخلی را افزایش داد تا از وابستگی و تک محصولی شدن دور شد.

بکار ببندیم صفحه : 22

به زبان دانش آموز مانند نمونه : از بین بردن محرومیت و فاصله طبقاتی - برقراری آرامش و امنیت - ایجاد اشتغال - مهار تورم و برقراری ثبات اقتصادی - افزایش سطح فرهنگ و آگاهی مردم - رشد و پیشرفت کشور در سطح بین المللی

فعالیت 1ص: 24

نابغه ، هرچه از والدین خود فاصله می گیرم تمایل به طغیان و مخالفت در من زیاد می شود " استقلال طلبی " و یا شک و تردید احساس دلهره و نداشتن اعتماد به نفس.

تا وارد نشدن به جمع ها و موقعیتهای اجتماعی غیر اجباری - داشتن اعتماد به نفس و شناخت واقعی خود

نابغه ریزی مناسب با مشورت افراد موفق - توجه به نصیحتهای والدین

فعالیت 2ص: 25

الف : اهداف کوتاه مدت : گرفتن نمرات خوب در پایان ترم - قبولی در آخر سال - خرید لپ تاپ یا تبلت آموزش خوشنویسی و زبان انگلیسی و مراحل مقدماتی کامپیوتر تا یکی دو سال آینده

اهداف بلند مدت : رفتن به دانشگاه و تحصیل در رشته مورد نظر - داشتن یک شرکت و یا کارخانه داشتن یک شغل مناسب و دلخواه - خرید یک خانه مسکونی - انجام یک ازدواج موفق.

ب : بله با داشتن تلاش و پشتکار مناسب و توکل به خدا و برنامه ریزی صحیح و اولویت بندی مناسب کارها.

ج : بطور مستقیم : والدین - خواهر و برادر بزرگتر - مربیان و معلمان و مشاوران مدرسه و مشاوره با افراد موفق و با مهارت در هر یک از این کارها . بطور غیر مستقیم : شناسایی استعدادها و توانایی خود - اعتماد به نفس و اعتماد کامل و توکل به خداوند.

فعالیت 3ص: 26

الف : سریع او را به بیمارستان بردند اما به هوش نیامد و نیروی انتظامی بهرام را دستگیر کرد

ب : خانواده بهرام : نگرانی از وضعیت نامعلوم آینده بهرام - هزینه بیمارستان و رفت و آمد خانواده و از کار و زندگی افتادنشان . خانواده حامد که از یکطرف نگران وضعیت بهرام بودند و از طرفی نگران بدنام شدن حامد در محله.

ج : توپ را دوباره پس می داد و می خواست که تکرار نکنند و در صورت تکرار با خانواده آنها صحبت می کرد و اولیای آنها و والدین خود کمک می گرفت و مقداری در مورد عواقب خشمگین شدن خود نیز فکر می کرد

فعالیت 4ص: 26

خبر ناخشنودی در ما احساس بد بوجود آورده و ما را وادار به انجام عمل بد می کند در این هنگام هورمونی در مغز ترشح کرده و سبب افزایش ضربان قلب و فشار خون و گرفتگی عضلات می شود در نتیجه با از دست دادن تمرکز حواس خود با صدای بلند فریاد زده و نمی توانیم بدرستی تصمیم بگیریم

فعالیت 5ص: 28

مانند نمونه : حضرت علی (ع) : خشم با دیوانگی آغاز می شود و با پشیمانی پایان می یابد.

فعالیت 6کاربرگه شماره 3ص : 28

بطور کلی بهتر است بر عهده دانش آموز گذاشته شود ، اما شیوه های احتمالی:

موقعیت 1 :

بهتر است با درک شرایط موجود و با آرامش کامل علت را از پدر پرس و جو کنند و منتظر فرصت مناسب باشند

موقعیت 2: ممکن است قبل از او به یکی دیگه هم گفته باشد ، پس نباید عصبانی شود بلکه با خونسردی ناراحتی خود را بیان کرده و منتظر واکنش او باشد ؛ ضمناً باید در انتخاب دوست هم دقت کند تا دوست رازداری باشد

موقعیت 3 :

با قبول اشتباه خود معذرت خواهی کند و قول دهد در مرتب کردن فایلها به او کمک کند و اشتباه خود را جبران کند

موقعیت 4 :

سعی کند تا از او دور شده و به محض رسیدن به خانه پدر و مادرش را مطلع کند تا با والدین او صحبت کنند

فعالیت 7ص : 28

خیر - با این کار بر مشکلات زندگی خود و خانواده می افزاید و خودش را کلافه کرده و دیگر نمی تواند براحتی از دست و دام اعتیاد خلاص شود و به لحاظ جسمی و روحی آسیب شدیدی به خود وارد می کند

فعالیت 8ص : 28

نه گفتن، یعنی وقتی ما نمیخواهیم مطلبی را بپذیریم با استفاده از این مهارت، بدون آن که به خود و دیگران آسیبی برسانیم، مقاومت و نه گفتن را به راحتی ابراز کنیم. پس باید با بیان دلیل در برابر خواسته های نادرست دیگران بتوانیم به راحتی مقاومت کرده و نه بگوییم

جهت راهنمایی بیشتر؛ علت های زیادی در مشکل "نه گفتن" افراد نقش دارد، از جمله:

- دلسوزی کردن برای طرف مقابل و تصور اینکه اگر نه بگوئید، شاید هیچ کس دیگر نخواهد یا نتواند به او کمک کند و در نتیجه ممکن است کارش راه نیفتد، تصور اینکه اگر نه بگوئید، طرف مقابل دیگر او را دوست نخواهد داشت
- اعتقاد به اینکه اگر از درخواست دیگران سر باز زند، آدم بد و خودخواهی محسوب شود
- ترس از دست دادن رابطه با فرد مقابل؛ که هیچکدام به هیچ وجه درست و مورد قبول کسی نیست

فعالیت 3ص : 28

علل فردی : مانند نداشتن آگاهی کافی خود فرد:

راه حل : با دانستن عواملی که فرد را در معرض خطر اعتیاد قرار می دهند، می توان افراد در معرض خطر را شناسایی کرد و برای پیشگیری از ابتلای آنان به اعتیاد، برنامه ریزی های دقیق و موثر انجام داد.

علل خانوادگی : مانند بی توجهی والدین به تربیت فرزندان:

راه حل : با تاکید بر ارزش های خانوادگی و محکم کردن پایه های خانواده و همچنین والدین باید ارتباط با فرزندان را بهبود بخشند و به آن ها استقلال رأی و دخالت در امر تصمیم گیری بدهد.

علل اجتماعی : مانند دسترسی آسان به مواد مخدر - نابرابری های اقتصادی و اجتماعی

راه حل : ایجاد زمینه ی اشتغال برای همه اقشار جامعه - ارتقای فرهنگی افراد جامعه- کنترل شدید مرزهای کشور.

فعالیت 12ص : 23

بدهی کلی -کثیفی و آشفتنگی - بیماریهای دهان و دندان- عفونت دستگاه تنفسی فوقانی- اختلالات پوستی اختلالات عصبی و شناختی-اختلالات خواب و هذیان گویی - تهوع -یبوست-مشکلات شغلی و تحصیلی - تداخل دارویی - خشونت در خانواده -طلاق- کاهش درآمد و فقر- بیکفایتی در انجام وظایف خانوادگی - غفلت از فرزندان - ضعف پایبندی به اصول اخلاقی و مذهبی- بی خانمانی شویبیکاری- انواع جرائم مثل سرقت

فعالیت 11ص : 23

بخاطر : جلوگیری از پیامدهای ذکر شده در فعالیت شماره 12مانند فروپاشی خانواده ها و اختلافات خانوادگی جلوگیری از بی نظمی و نابسامانی و از بین رفتن سرمایه ملی و نیروهای انسانی و اقتصادی جامعه.

درس 6

فعالیت شماره 1صفحه : 32

مهمترین وظیفه ی والدین مراقبت و تربیت صحیح فرزندان و تحویل آنها به جامعه است ، بخاطر انجام این مسولیت مهم باید مواظب باشند

فعالیت شماره 2صفحه : 32

ارتباط با خدا و یاد او با دعا کردن و نماز خواندن انسان را آرام کرده و از وسوسه های شیطانی باز می دارد در آیه 45 سوره عنکبوت : **إِنَّا صَلَّاتُنَّهِيَغَالْفَحْشَاءَ وَالْمُنْكَرَ** : همانانماز (انسانرا) از فحشا و منکر باز میدارد

فعالیت شماره 3صفحه : 32

روزهداری- بپاداشتن نماز در اول وقت - تلاوت قرآن و تدبر در معانی آن - مداومت بر عمل خلاف تمایل نفسانی.

پرهیز از پرخوابی ، پرخوری و پرخوابی ، بیکاری ، تنبلی و هر آنچه اراده راسست میکند. اشتغال به فعالیتهای

سخت و دشوار - خونسردی در برخورد با مسائل - ایمان داشتن به پیروزی و مهارت نه گفتن - هر عملی رابه محض

خطوبه ذهن انجام دهد و به لحظه بعد حواله ندهید. مجالست با افراد صاحب ذوق و هنر - خواندن کتب زندگی نامه

بزرگان و عبرت از زندگی آنها. دوری از دل مشغولی به کارهای روزمره و عبث و بیهوده و پرهیز از روزمرگی

در کارها. ورزش های روح افزا مانند شنا ، کوهنوردی ، بیابان گردی و ..

فعالیت شماره 4صفحه : 33

گفتگوی مسالمت آمیز با صاحب چک به همراه ریش سفید و یا از طریق شورای حل اختلاف و بدنبال آن مراجعه به دادگاه و مشاوره با یک مشاور حقوقی و نهایتا طرح شکایت با استفاده از یک وکیل مناسب.

فعالیت شماره 5صفحه : 33

درموقعیت 1 فحاشی وافترا و قدرت نمایی صورت گرفته و مجازات دارد ، باید شکایت کیفری طرح شود درموقعیت
2 غصب عنوان شده و مجازات دارد ، باید شکایت کیفری طرح شود
فعالیت شماره 6 صفحه : 33

ممکن است با آسیب رساندن به خود و دیگران سبب افزایش اختلافات و آشفتگی و بی نظمی شوند ، برای مثال در
مورد فعالیت شماره 4 ؛ اگر صاحب چک و فروشنده خودسرانه درگیر شوند ممکن است خسارت وارده از مبلغ چک
هم بیشتر شود و اعتبار و آبروی فروشنده برود و صاحب چک از کار و زندگیش بماند
به کار ببندیم صفحه : 34

1: انجمن مبارزه با مواد مخدر : نوشتن روزنامه دیواری یا مقاله ای با موضوع خطر و تهدیدات مواد
مخدر برگزاری سخنرانی توسط مدیر و مشاور – نمایش فیلم و تئاتر با موضوع افیون یا بلای خانمان سوز
3: تماس با شماره 112 یا ارسال پیامک سامانه 112122
4: وکیل کسی است که در رشته ی حقوق درس خوانده و به قوانین آشناست و پروانه ی (اجازه نامه) وکالت دارد و به
قوانین آشنایی کامل دارد و طی قراردادی با موکل خود به مسایل شکایت شده رسیدگی می کند تا حقی پایمال
نشود و درصورت حکم عادلانه به قاضی کمکی شود.

درس 7

فعالیت شماره 1 صفحه : 37

جهت انجام این فعالیت باید انواع رسانه ها را بدانیم ؛
1- رسانه کلامی مانند زبان : اعلام نحوه دادن نمرات مستمری توسط معلم در کلاس
2- رسانه چاپی یا نوشتاری مانند اعلام، کتابها، روزنامه ها و مجلات: خواندن خبری از مجله رشد
3- رسانه های الکترونیکی مانند : تلفن، رادیو، تلویزیون، اینترنت
مانند نمونه دریافت پیامک از طریق تلفن- شنیدن خبری از رادیو - دریافت مطالبی از طریق ایمیل

فعالیت شماره 2 صفحه : 39

الف :- 1 اختراع ماشین چاپ در قرن پانزدهم میلادی توسط گوتنبرگ آلمانی
2- استفاده از الکتریسیته و اختراع تلگراف در سال 1842 میلادی توسط مورس و اختراع تلفن توسط گراهامیل به
سال 1876 میلادی
3 به وجود آمدن ارتباطات بی سیم و اختراع رادیو در سال 1835 توسط مارکنی ایتالیایی
4 اختراع سینما و تلویزیون و به راه افتادن شبکه ها و ایستگاه های تلویزیونی و ماهواره ای
ب : با ورود رایانه به زندگی بشر، انقلابی در ذخیره اطلاعات به وجود آمده است.
ماهواره ها حجم زیادی از اطلاعات را بدون آنکه به سیم نیاز باشد از جایی به جای دیگر کره زمین منتقل می کنند
ماهواره ها امکان استفاده از تلفن همراه، شبکه های تلویزیونی و اینترنت را فراهم می کنند.

فعالیت شماره 3 صفحه : 39

-از اتفاقات جهان اطراف و حال و احوال همدیگر بی خبر می ماندیم
-تبادل اطلاعات و فناوری و اختراعات و کارهای اداری و آموزشی به کندی صورت می گرفت

درس نهم

2.سورة مسد (سورة 111 قرآن مجید)

3. پیروی کورکورانه مشرکان از عقاید آباء و اجداد؛ مخالفت آشکار اسلام با افکار و عقاید جاهلی؛ به خطر افتادن منافع اقتصادی اشراف مکه با گروش بردگان و فقیران به اسلام؛ به خطر افتادن مقام و موقعیت سیاسی و اجتماعی سران مشرک.

4. تنظیم پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) با مال و مقام؛ تهدید و آزار و اذیت رسول خدا؛ تهمت زنی و دشنام گویی به رسول خدا؛ منصرف کردن ابوطالب از پشتیبانی پیامبر؛ آزار و شکنجه مسلمانان تا سرحد مرگ؛ تحریم اقتصادی و اجتماعی مسلمانان؛ توطئه برای قتل پیامبر

5. مشرکان پیماننامه تحریم اجتماعی و اقتصادی مسلمانان را درون صندوقچه‌های در کعبه نهادند. پس از سه سال پیامبر اسلام با اشاره فرشته وحی خبر داد که آن پیماننامه را موربانه خورده است و تنها عبارت «باسمک اللهم» از آن باقی مانده است. مشرکان وقتی صندوقچه را گشودند با شگفتی درسی خیر رسول خدا را دریافتند و ناگزیر شدند دست از محاصره بردارند و مسلمانان به زندگی عادی خود بازگردند و این یک پیروزی بزرگ برای آنان به شمار میرفت.

8. پیماننامه های پیامبر با مردم یثرب (عقبه اول و دوم)؛ توطئه مشرکان برای قتل حضرت محمد (صلی الله علیه و آله...)

7. مهاجرت پیامبر از مکه به مدینه مبنای تاریخ و تقویم مسلمانان قرار گرفت و از آن زمان تا کنون 1333 سال شمسی و 1435 سال قمری میگذرد.

درس دهم

فعالیت 1- صفحه 57:

- اصرار امام علی (ع) بر عمل به قآن و سنت پیامبر و اجرای کامل عدالت اسلامی.

- فتنه جویی سه گروه ثروت اندوزان (ناکثین) . ریاست طلبان (قاسطین) و ساده اندیشان (مارقین یا خوارج)

درس یازدهم

• 2. یکی از علل مهم نابودی ابومسلم خراسانی و خاندان برمکیان از سوی خلفای عباسی (منصور و هارون) با وجود خدمتیکه اینان به عباسیان کردند:

الف) ترس از نفوذ و قدرت روز افزون آنها بود. خلفا وجود چنین افراد قدرتمندی را خطری برای حکومت و قدرت خود تصور میکردند.

ب) رقبا و دشمنان ابومسلم و برمکیان در دربار عباسیان نیز مرتب علیه آنها مشغول توطئه و دسیسه بودند.

• 3. ایران، عربستان، شام، فلسطین، مصر، لیبی و الجزایر • 3- مرکز خلافت: بغداد.

-4

الف) شباهتها:

1- هر دو حکومت، از طریق نامشروع به قدرت رسیدند؛

2- معاویه با نیرنگ، زور شمشیر و خریدن افراد با نفوذ، خلیفه شد؛ عباسیان نیز با فریب و طرح دروغین شعار حکومت آل محمد قدرت را به دست گرفتند.

3- امویان و عباسیان هر دو خلافت را در خاندان خود موروثی کردند.

4- آنها در خشونت و ظلم نسبت به مخالفان به خصوص شیعیان و اهل بیت علیهم السلام دست کمی از یکدیگر نداشتند.

5- هر دوی آنها نسبت به اجرای اصول و ارزشهای اسلامی توجه و یا کم توجه بودند.

• (ب) تفاوت ها:

عباسیان سیاست قوم گرایی امویان و برتری دادن اعراب نسبت به ایرانیان را ادامه ندادند، از این رو، در دوران خلافت آنان مقام و موقعیت سیاسی و اجتماعی ایرانیان مسلمانان ارتقا یافت و موفق شدند به مناصب بالای حکومتی مثل وزارت، حکومت ولایات و فرماندهی سپاه دست یابند.

درس 12

1- خیر؛ زیرا برخی از این سلسلهها مانند طاهریان و سامانیان با فرمان و یا با تأیید خلیفه عباسی به قدرت رسیدند و خود را وفادار و مطیع خلافت نشان میدادند. با این حال، در اداره قلمرو خود استقلال کامل داشتند و مانع دخالت خلیفه و عوامل آن در درون قلمرو خود میشدند؛ اما حکومتهای صفاریان، علویان، آلبویه و آلزیار (زیاریان) بدون اجازه و تأیید خلیفه حکومت و قدرت را به دست گرفتند.

روابط این حکومتها اغلب با خلافت عباسی خصمانه بود. یعقوب لیث صفاری به عراق لشکرکشی کرد و قصد داشت بغداد مرکز خلافت را تصرف کند، اما موفق به این کار نشد علویان پیرو مذهب شیعه بودند و خلافت عباسی را غاصب میشمردند و از آن اطاعت نمیکردند. آل بویه دیگر سلسله ایرانی موفق شد بغداد را تصرف کند و خلفای عباسی را حدود یک قرن تحت تسلط سیاسی خود درآورد.

3- این متن به روشنی بیانگر بی اعتمادی و دشمنی است که یعقوب لیث صفاری با خلافت عباسی داشت و از این رو به جنگ سپاه خلیفه رفت، اما توفیقی نصیب او نشد.

• 7. دانشآموزان را راهنمایی کنید که برای اجرای این فعالیت، متن درس، نقشهها و نمودار خط زمان را به دقت مرور نمایند.

درس 13

1- زیرا سلجوقیان

الف) موفق شدند بر سرزمینهای وسیعی که شامل بخش عمده فلات ایران و مناطق همجوار آن از مرزهای چین تا دریای مدیترانه میشد، مسلط شوند.

ب) حکومتی نیرومند را به وجود آوردند.

ج) در دوران سلجوقیان تشکیلات و نظام دیوانی منظم و گسترده ای در ایران شکل گرفت.

د) قدرت و ثبات سیاسی، کشاورزی و بازرگانی رونق خوبی گرفت؛

ه) شهرنشینی گسترش یافت و شهرهای بزرگ و آبادی پا به عرصه نهادند؛ و معماری، صنایع دستی و بسیاری از رشتههای هنر شکوفا شدند.

• 3 سلجوقیان با شکست امپراتوری روم شرقی در جنگ ملازگرد، بر بخش وسیعی از آسیای صغیر (ترکیه امروزی و سوریه) مسلط شدند؛

به دلیل تسلط سیاسی طولانی سلجوقیان بر منطقه آسیای صغیر، آثار و بناهای زیادی از آن دوره بر جا مانده است.

5- علل اقتصادی: گسترش فقر، گرسنگی، بیماری های خطرناک و قحطی در اروپا، و افزایش رفاه و رونق اقتصادی و تجاری در قلمرو اسلامی

علل سیاسی: حاکمیت مطلق کلیسا بر جوامع اروپایی و دیدگاه منفی آنان نسبت به اسلام- پیشرفت نظامی سلجوقیان در اروپا و نگرانی اروپاییان از این مسئله- ضعف و فروپاشی امپراتور روم شرقی- توسعه طلبی و زیاده خواهی تجاری شهرهای ایتالیا

درس 15

1-خیر؛ زیرا مغولان به رهبری چنگیز متحد شده و قدرت زیادی به دست آورده بودند. آنها پس از فتح چین و ترکستان شرویت بسیاری کسب کردند و در پی آن بودند که به دیگر سرزمینهای آباد و ثروتمند نیز هجوم آورند. قتل اعضای کاروان تجاری مغول توسط حکومت خوارزمشاهیان به چنگیز خان بهانه مناسبی داد که به ایران حمله کند

2-

الف- علت های مربوط به مبدأ (مغولستان و مغولان): افزایش جمعیت قبایل مغول؛ قدرتمندی قبایل متحد پس از اتحاد؛ روحیه جنگجویی و خشونت مغولان؛ داشتن رهبری مصمم و با اراده آهنین مانند چنگیز خان؛ انگیزه نیرومند مغولان برای فتح سرزمینهای دیگر پس از موفقیت در فتح چین
ب - علت های مربوط به مقصد (ایران و خوارزمشاهیان): ضعف حکومت خوارزمشاهیان و تسلط نداشتن بر فرمانروایان محلی؛ دشمنی و ستیز با خلافت عباسی؛ سیاست جنگی نادرست سلطان محمد خوارزمشاه.

درس 17 (درس هفدهم)

فعالیت 1-ص 107

1-آسیا: 43820000 کیلومتر مربع 2-قاره آمریکا (شمالی و جنوبی): 42330000 ک.م.م. 3-افریقا: 30370000 ک.م.م. 4-قطب جنوب: 13720000 ک.م.م. 5-اروپا: 10180000 ک.م.م. 6-استرالیا و اقیانوسیه: 9008500 ک.م.م.

فعالیت 3 - ص 110

بیش از 7000 جزیره .

توضیح: مجموعه جزیره های فیلیپین از شمار بسیار زیادی جزیره کوچک و بزرگ تشکیل شده است که بر روی هم 330 هزار کیلومتر مربع وسعت دارند یعنی کمتر از یک پنجم خاک ایران. بیش از نیمی از خاک آن را جنگل فرا گرفته است. این جزایر که تعداد آنها به 7107 جزیره میرسد عموماً در سه گروه

بزرگ طبقه بندی میشوند. این سه مجمع الجزیره عبارتند از: لوزون، میندانائو، وویسایا.
دو جزیره لوزون و میندانائو مجموعاً ۶۶/۶ درصد کل مساحت فیلیپین را شامل میشوند. از ۷۰۳۷ جزیره فیلیپین فقط 330 جزیره مسکونی است و در این بین فقط یازده جزیره به صورت عمده جمعیت ساکنی دارد و فقط ۰۷۷۳ جزیره دارای نامی خاص هستند.
کشور فیلیپین بطور کلی در محاصره آب های اقیانوس آرام و دریای چین جنوبی قرار دارد، وسیعترین دریاچه های آن عبارتند از، لاگون در

غرب جزیره لوزون و تال در مرکز آن دو دریاچه لانائو و دریاچه سوریانو نیز در جزیره میندانائو است. [.]
بزرگترین رود های این کشور شامل کاکایان و پاکساهان در جزیره های لوزون و رود های پالانگی و آگوسان در جزیره میندانائو جریان دارد. مرتفعترین قله آن کوه آپو به ارتفاع ۰۲۵۴ متر است.

آب و هوای فیلیپین گرمسیری دریایی با رطوبت زیاد است و در طول سال همواره با طوفان و بارانهای موسمی روبرو هستند و به خاطر همین بارانهای سیل آسا تقریباً ۶۵۳ این جزایر را جنگلهای سرسبز استوایی فرا گرفته‌است. دمای هوا بین ۰۳ تا ۵۳ درجه متغیر است و رطوبت نیز از ۰۶۶ تا ۶۲۳ هم میرسد. وقوع زمینلرزه در این جزایر پدیده‌های معمولی به شمار می‌آید.

فعالیت 4 - ص 112 :

به علت ارتفاع بسیار زیاد. توضیح: تبت در جنوب غربی چین و بر سرحد شمالی نپال واقع است و آنرا از جهت ارتفاعی که از سطح دریا دارد، بام دنیا گویند چون بزرگترین و مرتفعترین فلات آسیا و جهان است که در میان بزرگترین و معظمترین رشتهکوههای جهان قرار دارد و فلاتی است لم یزرع و ارتفاع متوسط آن از سطح دریا ۵۳۳۳ متر است (ارتفاع قله دماوند از سطح دریا ۵۶۵۳ متر است). جنوب آنرا کوههای بسیار بلند هیمالیا فراگرفته‌است. کوههای مرتفع دیگری از آن جمله در جنوب غربی و آلتین تاغ در شمال و تیان شان در شمال شرقی این سرزمین واقع است. وسعت آن ۰,۰۰۵,۳۳۳ کیلومتر مربع و دارای ۱,۰۷۵,۰۰۰ تن سکنه‌است. پایتخت آن شهر مذهبی «لهاسا» است و «دالایی لاما» بر آن فرمانروایی داشت. با آنکه رودهای عظیمی از این منطقه سرچشمه می‌گیرد با این وجود در داخل این کشور رودها و برکه‌های قابل توجه و مورد استفاده کمتر وجود دارد و مخصوصاً بر اثر یخبندان بودن کمتر به کار کشاورزی می‌آید. رودهای مهم آن عبارتند از: «اندوس» و «تسانگ پو» رود اخیر چون وارد سرحد هند و برمه شود «براهماپوترا» نام دارد.

فلات تبت با مساحتی برابر غرب اروپا و با متوسط ارتفاع ۵۵۳۳ متر در شمال هیمالیا قرار دارد. سرزمینی کوهستانی، خشک و سرد؛ معروف به بام دنیا. فلات تبت پهنای در حدود ۱۰۰۰ تا ۲۴۰۰ کیلومتر را فراگرفته‌است. به آن در زبانزد «بام جهان» می‌گویند، زیرا بلندترین و گستردهترین فلات در جهان است که پهنای برابر ۲,۵ میلیون کیلومتر مربع (کمابیش ۵ برابر اندازه کشور فرانسه) دارد. فلات تبت را رشتهکوههای بلندی فراگرفته‌است.

فعالیت 5 - ص 112:

اقیانوس آرام و اقیانوس هند

فعالیت 6 - ص 112:

به علت برخورد به مانع بسیار بلندی به نام رشته کوه های هیمالیا که نمی توانند از آنها عبور کنند.

فعالیت 7-ص 112:

به علت نزدیکی به خط استوا که بیشتر روزهای سال از تابش عمودی آفتاب بهره می برد. همچنین نزدیک بودن به آب های گرم.

فعالیت 8- ص 112:

بادهای غربی -2-بادهای مدیترانه ای -3-بادهای گرم و خشک جنوب و جنوب غربی -4-بادهای موسمی در قسمت کوچکی از جنوبشرقی کشور.

فعالیت 1-ص114:

الف) به علت ارتفاع مناسب وزمین های جلگه ای وحاصلخیز- آب و هوای گرم ومرطوب- پوششگیاهی سرسبز وانبوه- بارندگی فراوان
ب) آسیای شمال شرقی- آسیای مرکزی- فلات تبت - عربستان - فلات ایران - قسمت داخلی آناتولی. زیرا: دوری از دریا ها وبادهای باران آور -0قرارگرفتن درداخل کوه های بلند

فعالیت 2-ص118:

تاریخی وفرهنگی .
تصویر 2مسجدتاج محل(مروارید معماری ایرانی)درهند: از پرآوازهترین بناهای جهان و آرامگاه زیبا و باشکوهی است که درنزدیکی شهر آگره و در ۰۲۲ کیلومتری جنوب دهلی نو پایتخت هندواقع شدهاست و یکی از عجایب هفتگانه جدید دنیا بهشمار میرود.
این بنا به دستور شاه جهان، پنجمین امپراتور گورکانی هند به منظور یادبود همسر ایرانیتبارش،بنام ارجمند بانو بیگم مشهور به ممتاز محل کهدر سال ۱۳۶۱م در سفری جنگی به هنگام وضع حمل فوت کرد بنا شدهاست. خود شاه جهان نیز بعدها در همانجا به خاک سپرده شد.
همانطور که مشخص است، نام این بنا، ایرانی است. این ساختمان بر پایه مخلوطی از معماری ایرانی، هندی و اسلامی بنا شدهاست و در ساخت آن ۲۲۲،۰۲ هنرمند و معمار از نقاط مختلف آسیا به خصوص ایران، شبه قاره هند، آسیای میانه و آناتولی شرکت داشتهاند. آغاز ساخت تاجمحل سال ۱۳۶۰م (۱۲۰۰ش) بوده و در سال ۱۳۰۱م (۱۲۰۱ش) تکمیل شدهاست.
احمد لاهوری و برادرش استاد حمید لاهوری (سده یازدهم هجری) سرمعماران ایرانی سازنده تاج محل در هندوستان بودهاند. در برخی متون نیز از عیسی خان شیرازی و امانت خان شیرازی طغرانویس، که هر دو ایرانی بودهاند نام برده شدهاست، کهگویا خوشنویسی کتیبه های در و دیوارهای تاجمحل به امانت خان واگذار شده بوده است.

تصویر 4:

(دیوارچین)Great Wall of China

این دیوار بزرگ را برای حفاظت چین در مقابل مهاجمان مغول ساختند. تقریباً در سال ۰۰۳ قبل از میلاد، چین را به ایالت کوچکی تقسیم کردند.

پادشاه شی هوانگ تی (shin huang Ti)قسمتهای مختلف چین را با هم متحد ساخت. در شمال این امپراطوری مغولها زندگی میکردند. از ترس اینکه مبدا آنها در هر زمان به چین حمله ور شوند، پادشاه برای حفاظت کشور در مقابل خطر دستور داد تا دیوار بزرگ چین را بنا کنند؛ بنابرایندیواری ساختند که از شای کوان (shahi kuan)در خلیج پوای (pohai)شروع شده و به چایکومان (chai kuman)در کانسو (kansu)میرسید.

سربازان گشتی از طریق جادهای که در امتداد دیوار بود علامت هایی را به سرعت ارسال میکردند. در این زمان طول دیوار چین به ۰۲۲۲ کیلومتر

میرسید. در سلسله هان پس از سلسله چین طول دیوار به ۱۲ هزار کیلومتر رسید. در تاریخ دو هزار و اندی ساله چین، حکمرانان دوران مختلف به

ساخت دیوار چین پرداختند. تا اینکه طول دیوار به ۰۲ هزار کیلومتر رسید. این میزان معادل گردش به دور کره زمین است. دیواری که امروزه قابل مشاهده است، دیوار متعلق به سلسله مینگ (۱۳۰۰ - ۱۶۳۱میلادی) است از غرب به دروازه «جایو گوان» در

استان گانسو چین و از شرق به ساحل رود یالو جیان در استان لیائونینگ در شمال شرقی چین منتهی میشود و درمیان آن ۱۹ استان، شهر و ناحیه خود

مختار به طول ۱۶۲۲ کیلومتر وجود دارد و مردم آنرا دیوار طولانی مینامند.

دیوار چین به عنوان پروژه تدافعی بر روی کوهها ساخته میشد از بیابانها مراتع و لجنزارها عبور میکرد. کارگران طبق عوارض

زمینی، ساختار متفاوتی برای ایجاد دیوار در نظر گرفتند که درایت و عقل نیاکان چین را نشان می‌دهد. دیوار بر مسیر کوه‌های پر فراز و نشیب امتداد یافته‌است. در بیرون دیوار پرتگاه‌های بلند دیده می‌شود. در واقع کوه و دیوار به یکدیگر پیوند خورده‌اند؛ لذا دشمن به هیچ وجه قادر به نفوذ به این دیوار نبود. دیوار چین معمولاً با آجرهای بزرگ و سنگ مستطیل ساخته شده و در وسط آن خاک و خرده سنگ ریخته شده و ارتفاع آن ۱۲ متر است در پهنای دیوار برای عبور چهار اسب کافی است و در یک ردیف عرض آن ۰-۰ متر است تا در زمان انتقال غلات و سلاحها مشکلی ایجاد نشود. طرف درونی دیوار، نرده سنگی و در وجود دارد که به آسانی حرکت می‌کند. در فاصله معینی سکوی دیواری و یا برج آتش برای خبررسانی ساخته شده‌است. سکوی دیواری برای ذخیره سلاحها و غلات و استراحت سربازان است و در جنگ مخفیگاه بوده‌است. هنگامی که دشمن دست به حمله می‌زد برجهای آتش روشن می‌کردند و سراسر کشور از حمله آگاه می‌شدند. اکنون مقاومت دیوار چین به عنوان یک مانع نظامی از بین رفته‌است. اما زیبایی معماری مخصوص آن دیدنی است. زیبایی دیوار چین پر ابهت، و با عظمت است. از دور دیواری بلند و پر پیچ و خم بر روی کوهها همانند اژدهایی در حال حرکت به چشم می‌خورد و صحنه ای شکوهمند ایجاد شده‌است. از نزدیک، دروازه‌های پر ابهت، دیوارها، سکوهای دیوار ی، برجهای دیده بانی، برجهای آتش هماهنگ با عوارض زمینی آکنده از دلربایی هنری است. دیوار چین دارای اهمیت تاریخی و فرهنگی و ارزش دیدنی است. چینیها می‌گویند «کسی که به دیوار چین صعود نکرده باشد، قهرمان نیست.»

فعالیت 4-ص 118:

بازی های آسیایی:

بازیهای آسیایی که آسیاد هم خوانده می‌شود، رویدادی چند ورزشی است که هر ۴ سال یکبار ورزشکاران کشورهای مختلف سراسر قاره آسیا برگزار می‌شود. در هر رشته نشانهای طلا برای مقام اول، نقره برای مقام دوم و برنز برای مقام سوم توزیع می‌شود. نخستین دوره این بازیها در سال ۰۵۹۱ میلادی برگزار شد. دومین دوره بازیهای آسیایی به فاصله ۳ سال از دور اول اجرا شد؛ اما بعد از آن دوره، بازه زمانی ۴ ساله تا به امروز رعایت شده است. تا سال ۱۰۰ در مجموع ۳۸۸۱ مدال طلا، ۳۸۸۱ مدال نقره و ۴۹۴۸ مدال برنز در میان ورزشکاران حاضر توزیع شده است. تاریخچه بازی های آسیایی

سال دوره میزبان تاریخ شرکت کنندگان ورزشکاران رشته ورزشی

۶ ۴۸۵ ۱۱ ۱۱-۴ دهلی نو، هند مارس 1 ۱۵۹۱

2 ۱۵۹۴ مانیل، فیلیپین می ۸ ۵۷۹ ۱۵-۱

۱۱ ۱،۸۸۹ ۱۶ ژون ۸۸ توکیو، ژاپن می 3 ۱۵۹۸

4 ۱۵۶۸ جاکارتا، اندونزی آگوست-۸۴ سپتامبر ۱۱ ۱،۴۶۹ ۱۸ ۴

5 ۱۵۶۶ بانکوک، تایلند دسامبر ۱۴ ۱،۵۴۹ ۱۶ ۸۹-۵

6 ۱۵۷۹ بانکوک، تایلند آگوست-۸۴ سپتامبر ۱۱ ۸،۴۹۹ ۱۶ ۴

7 ۱۵۷۴ تهران، ایران سپتامبر ۱۶ ۱،۹۱۹ ۱۵ ۱۶-۱

8 ۱۵۷۸ بانکوک، تایلند دسامبر ۱۵ ۱،۸۴۸ ۱۵ ۸۹-۵

9 ۱۵۸۸ دهلی نو، هند نوامبر -۱۵ دسامبر ۸۱ ۱،۴۱۱ ۸۱ ۴

10 ۱۵۸۶ استول، کره جنوبی سپتامبر -۱۸ اکتبر ۸۹ ۴،۸۱۵ ۸۸ ۹

11 ۱۵۵۹ پکن، چین سپتامبر -۱۸ اکتبر ۸۵ ۶،۱۸۸ ۱۶ ۷

۱۴ ۶،۸۸۸ ۴۸ ۱۶-۸ هیروشیما، ژاپن اکتبر 12 ۱۵۵۴

13 ۱۵۵۸ بانکوک، تایلند

بزرگ

فعالیت 1 : ضلع شمالشرقی در فلات تبت(غرب چین) --- ضلع شمالغربی به تنگه های بُسُفَر و داردائل(مرز آسیا و ترکیه و جدا کننده قسمت اروپایی ترکیه از آسیا) --- ضلع جنوبی به تنگه بابُ المَندَب

فعالیت 2 : به قاره های از سمت شمالغرب به اروپا ، و از سمت مغرب به آفریقا

فعالیت 3 : خلیج فارس و دریای عمان در مرکز و جنوب شرقی آن --- اقیانوس هند در مشرق آن -- خلیج عَدَن و دریای سرخ جنوب و جنوب غربی -- دریای مدیترانه در مغرب --- دریای سیاه در شمالغربی --- دریای خزر در شمال آن.

فعالیت 4--- عربستان سعودی با وسعت ۲,۱۴۹,۶۹۰ کیلومتر مربع - ایران با وسعت 1.648.195 کیلومتر مربع

فعالیت 5- آب و هوای گرم و خشک(عربستان ، بیابان های ایران، قسمتی از پاکستان و عراق)

--- آب و هوای گرم و شرجی(سواحل جنوبی ایران، سواحل دریای سرخ ، سواحل کشورهای پاکستان)

-- آب و هوای مدیترانه ای(سواحل دریای مدیترانه کشورهای مثل ترکیه، لبنان، سوریه و فلسطین)

آب و هوای سرد کوهستانی(رشته کوه های بلند ایران، افغانستان و پاکستان - فلات آناتولی و منطقه قفقاز)

فعالیت 6 : الف)پاکستان 180 میلیون نفر (ب) ایران 78 میلیون نفر (ج) ترکیه 73 میلیون نفر (د) عراق 30 میلیون نفر

فعالیت 7 : الف) زبان عربی: کشورهایمانند عربستان، یمن، عمان (ب) فارسی: کشورهایمانند ایران، افغانستان و تاجیکستان (ج) ترکی کشورهایمانند ترکیه ، ایران و جمهوری آذربایجان (د) اردو : کشورهای افغانستان و پاکستان

فعالیت 8 : عربستان با مساحت ۲,۱۴۹,۶۹۰ کیلومتر مربع فقط 27 میلیون نفر جمعیت دارد. که به علت آب و هوای گرم و خشک، تبخیر شدید، پوشش گیاهی فقیر و شن زارهای و ماسه زارهای فراوان بسیار کم جمعیت است.

فعالیت 9 :

الف) وابسته بودن بخش زیادی از دخل و خرج کشور به فروش نفت

ب) توجه کمتر به بخش های دیگر اقتصادی

ج) توجه کمتر به کارآفرینی

د) بخش مهمی از درآمدهای حاصل از فروش نفت صرف واردکردن کالاهای صنعتی ، غذایی و دارویی می شود و بدین ترتیب دوباره به جیب کشورهای خریدکننده نفت برمی گردد

ه) بحران های شدید اقتصادی ، سیاسی و اجتماعی در صورت کاهش جهانی قیمت نفت

و) نبودن منابع جایگزین باتوجه به محدودیت منابع نفتی

فعالیت 10 : * دین اسلام ** زبان عربی *** داشتن منابع نفت وگاز **** پیوندهای فرهنگی و تاریخی

فعالیت های درس بیستم

-1

الف) ارزانترین وسیله حمل و نقل کالا و مسافر در جهان است به طوری که امروزه 90 درصد مبادلات جهانی از طریق دریا صورت می گیرد.

ب) بسیاری از کشورهای پیشرفته جهان ابتدا در صنعت دریایی پیشرفت کرده اند.

ج) دریا منشأ ثروتها و نعمتهای فراوان است.

د) اهمیت ماهیگیری و موجودات آبی

ه) وجود منابع عظیم نفت وگاز

و) اهمیت استراتژیک و نظامی و تسلط بر ملت های دیگر از نظر فرهنگی سیاسی و اجتماعی و ثمنی

ز) ارتباط آسان با دنیای خارج و پیرامونی خود.

ح) سواحل دریا ها و اقیانوس ها یکی از عوامل جذب گردشگر و کسب درآمد است

2 : الف) درگیری بر سر تسلط بر منابع نفت وگاز منطقه

ب) تسلط بر آبراهه های مهم منطقه

ج) حضور قدرت های بزرگ جهانی برای غارت منابع منطقه و دامن زدن به بسیاری از اختلافات.

د) تشکیل رژیم غاصب اسرائیل و اهدافی که به دنبال آن است (شعار نیل تا فرات)

ه) تنوع قوم و نژادی و مذهبی در منطقه

و) ترس از گسترش دین اسلام در مناطق دیگر از جمله اروپا و آمریکا که این کشور همواره سعی کرده اند کشورهای اسلامی

را به مسائل داخلی خود مشغول کنند

بزرگ

ز) فروش و رونق قابل توجه بازار تجهیزات جنگی کشورهای قدرتمند.

3: زمینه ها برای پیشرفت ها و توسعه فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و علمی جهان اسلام فراهم خواهد شد (چیزی که کشورهای سلطه جو از آن هراس دارند)

4:

الف) در سمت شرقی دریای مدیترانه

ب) سوریه، لبنان، اردن و مصر

ج) در بخش جنوب غربی فلسطین

توضیحاتی درباره غزه:

با آغاز جنگ خونین غزه و کشته شدن صدها نفر بدست رژیم صهیونیستی طی دو هفته اخیر، نام منطقه غزه دوباره مورد توجه قرار گرفته است. غزه به لحاظ جغرافیایی و جمعیتی دارای شرایط استثنایی و تقریباً بی همتا در جهان است. غزه، باریکه‌ای از خاک متعلق به فلسطینی‌هاست که از طرف خشکی بین اسرائیل و مصر محصور است. به گزارش عصر ایران، برخی از نکات درباره وضعیت غزه به شرح زیر است:

- سرزمین فلسطین شامل دو منطقه جدا از هم به نام های کرانه باختری رود اردن و منطقه غزه است. کرانه باختری در شرق سرزمین های اشغالی و غزه در جنوب غربی آن است.

- طول منطقه غزه 41 کیلومتر (فاصله تهران تا فرودگاه امام) و عرض آن بین 5 تا 15 کیلومتر است. (طول خیابان ولیعصر تهران از تجریش تا میدان راه آهن 13 کیلومتر است).

- منطقه غزه به مساحت 360 کیلومتر مربع در جنوب سرزمین اشغالی فلسطین قرار دارد. مساحت این منطقه 4 برابر مساحت جزیره کیش (90 کیلومتر مربع) است.

- منطقه غزه شامل شهرهای کوچک و بزرگ از جمله شهر غزه است.

- منطقه غزه از جنوب با مرز مصر، از شرق و شمال با اسرائیل و از غرب با دریای مدیترانه همسایه است.

- هرگونه ورود و خروج کشتی ها به منطقه غزه از راه دریا ممنوع است و نیروی دریایی اسرائیل مانع از عبور و مرور کشتی ها به سمت غزه می شود. راه ورود کالا به غزه نیز از طریق گذرگاه رفح در جنوب غزه و هم مرز با مصر و 5 گذرگاه در مرز اسرائیل است. علاوه بر این در جنوب غزه، افرادی با حفر تونل انواع کالاها را از مصر وارد منطقه غزه می کنند.

- منطقه غزه با داشتن یک میلیون و 800 هزار نفر جمعیت، متراکم ترین منطقه مسکونی جهان است. بخش عمده ساکنان غزه را آوارگانی تشکیل می دهند که از سایر شهرها و روستاهای اشغال شده فلسطین به دست اسرائیل، به منطقه غزه آمدند.

- 99 درصد جمعیت غزه، مسلمان و بقیه فلسطینی های مسیحی هستند. نرخ رشد جمعیت در غزه 8 درصد است.

- پول مورد استفاده در منطقه غزه، دلار آمریکا و شیکل (واحد پول اسرائیل) است.

- تا قبل از تابستان 2005، منطقه غزه در اشغال نظامی اسرائیل بود اما در این سال، اسرائیلی ها از غزه عقب نشینی کردند.

7700 اسرائیلی در چند شهرک در غزه زندگی می کردند اما پس از عقب نشینی از منطقه غزه، این شهرک ها تخلیه شدند و کنترل منطقه غزه به دولت خودگردان فلسطین سپرده شد.

- حماس در انتخابات پارلمانی سال 2006 توانست اکثریت کرسی های پارلمان فلسطین را از آن خود کند. پس از آن اسماعیل هنیه عضو ارشد حماس به عنوان نخست وزیر توسط محمود عباس رئیس دولت خودگردان فلسطین منصوب شد اما اختلافات میان دو طرف بالا گرفت و عباس، هنیه را از نخست وزیری برکنار و کابینه موقت تشکیل داد. به دنبال این حادثه، حماس در سال 2007، نیروهای دولت خودگردان را از این منطقه اخراج کرد و کنترل این منطقه را به دست گرفت. از آن زمان تاکنون اسرائیل گذرگاه های مرزی با غزه را بست و حمل و نقل کالا و افراد به غزه را به حداقل کاهش داد.

- منطقه غزه دارای راه آهن تک خطه شمالی - جنوبی است که هم اکنون تخریب شده و قابل استفاده نیست. این خط آهن قبلا از جنوب به راه آهن مصر و از شمال به راه آهن اسرائیل متصل می شد.
- تنها بندر نوار غزه پس از انتفاضه سال 2000 میلادی، نیمه کاره رها شد.

- فرودگاه غزه با هزینه 86 میلیون دلاری ژاپن، مصر، عربستان سعودی، اسپانیا، آلمان و مراکش در جنوب منطقه غزه ساخته شد. این فرودگاه ظرفیت حمل و نقل 700 هزار نفر در سال را داشت. این فرودگاه برپایه توافقنامه اسلو در سال 1994 افتتاح شد اما در سال 2000 به دستور اسرائیل بسته و تاسیسات و باند آن هم در سال 2001 در حمله ارتش اسرائیل تخریب شد.

- منطقه غزه از شبکه ابتدایی تلفن ثابت و از خدمات تلفن همراه موبایل برخوردار است. شرکت فلسطینی "پل تل" با نام برند "جوال" و شرکت اسرائیلی "سلکام" مهمترین ارائه کننده خدمات موبایل در غزه هستند. همچنین شرکت های متعددی در منطقه غزه در حال ارائه اینترنت هستند.

- در بخش هایی از منطقه غزه، کشاورزی انجام می شود اما نظامیان اسرائیل مانع کشاورزی در بخش هایی از منطقه غزه می شوند.

فعالیت 5 :

الف) نخست از جنبه الهی و اسلامی که به حکم فطرت الهی موظف به پشتیبانی از مظلومان در برابر ظالمان هستیم، صرف نظر از اینکه مظلوم یا ظالم مسلمان باشد یا نباشد

ب) به عنوان مسلمان وظیفه شرعی مان ایجاب می کند که از کیان اسلامی مان حمایت کنیم بویژه فلسطین و بیت المقدس که از لحاظ فرهنگی، تاریخی و سیاسی جزء جدایی ناپذیر دین ماست،

ج) در قرآن و روایات ائمه معصومین، حمایت و یاری رساندن به مظلومین جهان بسیار سفارش شده است،

د) ضمن اینکه « قدس در مفاهیم دینی اسلام اهمیت بسزایی دارد. این اهمیت به این جهت است که بیت المقدس نخستین قبله امت اسلام و یکی از سه مکان مقدس اسلامی پس از بیت الله الحرام در مکه و مسجدالنبی در مدینه است.

ه) قدس سرزمین اسراء و معراج است و این مسأله که چرا پیامبر (ص) از مکه به معراج نرفت بلکه از مکه به بیت المقدس و پس از آن به معراج رفت، نشان دهنده جایگاه خاصی است که این شهر در تفکر اسلامی دارد.

و) در این شهر نمادهای اسلامی بسیاری چون مسجد الاقصی، مسجد قبه الصخره، دیوار بُراق و غیره که همه از نمادهای اسلامی است وجود دارد. این شهر سرزمین انبیاء است. با این همه تاریخ پرشکوه دینی اسلام، شایسته نیست که امت اسلام در مقابل اشغال این سرزمین به دست کفار صهیونیست واکنش مثبت و عملی از خود نشان ندهد.»

ز) توجه به اهداف تشکیل رژیم صهیونیستی هیچ شک و شبیه ای برای مسلمانان و مخصوصا" ایران نمی گذارد هر قدمی که صهیونیست ها به اهداف خود نزدیک شوند به همان اندازه بقیه مسلمانان نیز آسیب خواهند دید >> دست یابی به هدف نیل تا فرات- فراتی که نزدیک مرزهای ماست- و منطقه کردستان (که شامل بخش هایی از کشورهای ایران، ترکیه ، عراق و سوریه می شود) که به اعتقاد صهیونیست ها متعلق به آباء واجداد آنهاست و نیز سرزمین شیراز هم از جمله اهداف دیگر آنهاست <<

فعالیت 3 (صفحه 141) :

سواحل	رودها	آب و هوا	ناهمواری ها	وسعت	
سواحل اروپا دارای بریدگی ها، خلیج های زیادی است که برای ایجاد بندر مناسب است و اغلب شهر های آن بندرگاه دارند	دارای رودهای نسبتاً پرآب و دائمی است و بیشتر رودهای آن قابل کشتیرانی است	به طور کلی آب و هوای معتدل دارد	اروپا به دو بخش اروپای جوان و پیر تقسیم می شود و بخش وسیع آن را جلگه های پهناور فراگرفته اند و جنوب آن شامل رشته کوه های بلندآلپ میشود	با ده میلیون کیلومتر مربع مساحت یکی از قاره های کم وسعت جهان است	اروپا
سواحل افریقا صاف و بدون بریدگی است و برای ساخت بندر مناسب نیستند به همین دلیل تعداد شهرهای بندری آن نسبت به قاره های دیگر بسیار کم است	-دارای رودخانه های پرآب است و بیشتر رودهای آن به علت آبشارها و تندابها قابل کشتیرانی نیستند	به طور کلی قاره ای گرم و بدون زمستان است	-فلاتی وسیع و کم ارتفاع است - کوههای بلند و جلگه های وسیع نسبت به اروپا وسعت کمی دارند. - ناهمواری های شرق آن در نتیجه گسل ایجاد شده اند	با سی میلیون کیلومتر مربع مساحت بعد از آسیا دومین قاره وسیع جهان است	افریقا

فعالیت 4 (صفحه 141):

الف) بله . زیرا تمامی فعالیت ها و نیازهای انسانی از تهیه خوراک و پوشاک و مسکن گرفته تا شیوه رفتارهای اجتماعی و خُلقیات و تجارت همه و همه از طبیعت تأثیر پذیرفته اند.

ب) اروپا . زیرا اروپا دارای آب و هوای معتدل، جلگه های وسیع و حاصلخیز، رودهای پآب و قابل کشتیرانی و بارندگی فراوان است. بنابراین مردم افریقا برای سازگاری با طبیعت و گذران زندگی باید تلاش بیشتری بکنند.

ج) بله انسان می تواند باهنوع شرایط کنار بیاید و بر شرایط سخت غلبه کند

درس 22

فعالیت 1 (صفحه 145):

تصویر شماره 3: برج پیزا در ایتالیا:

تصویر شماره 4: کلیسای سانتاماریا واقع در شهر ونیز ایتالیا:

فعالیت 3 (صفحه 149):

الف) اهرام مصر و مجسمه ابوالهول

ب) زیرا کشور مراکش در سواحل دریای مدیترانه قرار دارد و زیتون نیز از محصولات ویژه آب و هوای مدیترانه ای است.

فعالیت 4 (صفحه 149):

کاکائو، به دانه های چرب **تخمیر** شده و خشک شده درخت کاکائو اطلاق می شود. از این دانه ها برای تهیه ی **شکلات** استفاده می کنند. همچنین به پودر خشکی که با آسیاب نمودن و گرفتن **جریبی** دانه کاکائو به دست می آید هم کاکائو می گویند. این گیاه از نظر خواص و خصوصیات، به **قهوه** شباهت دارد.

کاکائو را از دانه های درخت کاکائو تهیه می کردند که منشاء این گیاه، نواحی کوهستانی اطراف حوزه ی رود آمازون و همچنین اورینوکو واقع در آمریکای جنوبی بود. این درخت را مردمان تمدن مایا به آمریکای مرکزی شناساندند و بعدها در **مکزیک** هم کاشته می شد. گیاه کاکائو در هفت میلیون هکتار از اراضی **کره زمین** کشت می شود. تقریباً 40 درصد از کاکائوی تولید شده در سراسر جهان را سه ناحیه ی ساحل عاج، غنا و **اندونزی** تولید می کنند (هر کدام تقریباً 15 درصد کاکائو تولید می کنند). کشورهای دیگر از جمله برزیل، نیجریه و کامرون به میزان کمتر کاکائو تولید می نمایند. سالانه سه میلیون تن کاکائو تولید می شود. کشورهای هلند و ایالات متحده آمریکا بیشترین تولید فرآورده های کاکائو را بر عهده دارند.

موارد استفاده:

ز کاکائو برای مصارف مختلف استفاده می کنند. در تهیه ی انواع **کیک**، در انواع نوشیدنی و برای تزئین مواد **غذایی** مختلف و همراه با **خامه** (خامه شکلاتی) از پودر کاکائو، استفاده می شود.

جدا از خوشمزه بودن و عطر و طعم آن، کاکائو برای **سلامتی** هم با اهمیت است. این ماده خواص آنتی اکسیدان داشته که ضد **سرطان** است. کاکائو سه برابر چای سبز، از ابتلا به سرطان جلوگیری می نماید.

کاکائو به عنوان دارویی انرژی بخش، شادی آفرین و تقویت کننده قلب شناخته می شود. در بعضی از مطالعات ثابت شده است کاکائو باعث کاهش فشار خون و تنظیم کلسترول بد در خون می شود. این گیاه به عنوان ضد عفونی کننده و انگل کش نیز مورد استفاده قرار می گیرد.

مضرات: (ضررها)

این کاکائوها علاوه بر خواصی که ذکر شد مضراتی برای مبتلایان به برخی بیماری ها دارد :
مصرف بیش از حد شکلات خطر اضافه وزن و پیامدهای ناشی از آن را به دنبال خواهد داشت
در افراد مبتلا به آلرژی های غذایی، کاکائو به دلیل داشتن میزان زیاد ماده خشک ممکن است آلرژی آنها را تشدید کند.
همچنین این شکلاتها در افرادی که مبتلا به عارضه کپهر هستند، ممکن است موجب تشدید بیماری شود.
شکلات های تلخ به دلیل داشتن کافئین زیاد برای افراد مضطرب باید بسیار محدود شود، زیرا باعث افزایش اضطراب می شوند و به دلیل همین کافئین زیاد در خانمهای مبتلا به بیماری فیبروکیستیک سینه باعث تشدید عوارض بیماری می شود. کافئین اسید معده را افزایش می دهد و ممکن است باعث وخامت زخم معده در افراد مبتلا به این بیماری شود.
کافئین ماده ای محرک است و تأثیرات آن تا ۲۰ ساعت در بدن باقی می ماند. از این رو، افراد مبتلا به بی خوابی نیز باید از مصرف این گونه شکلاتها خودداری کنند.
با توجه به این که شکلات یکی از موادی است که نسبت آرژنین به لیزین (از انواع آمینو اسید) در آن زیاد است، به افرادی که زمینه تبخال زدن دارند توصیه می شود کمتر مصرف کنند .
افرادی که کلیه ی سنگ ساز دارند و همچنین افراد مبتلا به سیروز کبدی مصرف این نوع شکلاتها به ترتیب به دلیل داشتن اگزالات و مس زیاد توصیه نمی شود.

افراد دیابتی نیز باید در مصرف ان نهایت دقت را داشته باشند.

فعالیت 5 (صفحه 149):

کانوچو از گیاهان خاصی گرفته می شود. در واقع بیش از 400 نوع گیاه وجود دارد که از **شیرابه** آنها مقادیر مختلفی کانوچو به دست می آید. قسمت اعظم کانوچوی طبیعی جهان را درخت «هوا برازیلیسیس» تولید می کند. این درخت که طول آن به بیش از 35 متر می رسد، بومی کشور برزیل است. در حال حاضر، بزرگترین منابع کانوچوی طبیعی جهان در «مالایا» واقع در جنوب شرقی آسیا قرار دارد.

برای تهیه کانوچو ابتدا شکافی در تنه **درخت** به وجود می آورند و سپس شیرابه سفید رنگی را که از شکاف خارج می شود، جمع آوری می کنند. این شیرابه را پس از آنکه سفت و خشک شد، به صورت **ورقه** در می آورند. به این ترتیب ورقه های کانوچوی

خام برای صدور به سایر کشورها آماده می‌شوند. جالب است بدانید که کائوچوی خام، ماده‌ای سست و چسبناک است و خاصیت کشسانی زیادی ندارد. استحکام و کشسانی کائوچو را با افزودن گوگرد افزایش می‌دهند. به این کار «ولکانیزه» می‌گویند. بعد از عمل ولکانیزه، مواد پرکننده (معمولاً دوده کربن) به کائوچو افزوده می‌شود تا کشسانی و قدرت آن باز هم افزایش یابد. پس از طی این مراحل، کائوچوی خام به ماده‌ای با خاصیت کشسانی زیاد تبدیل می‌شود و مورد استفاده قرار می‌گیرد. البته تولید کائوچو با این روش بسیار گران و پرهزینه است.

کائوچو یا لاستیک جزو مواد بسیار ضروری در زندگی مدرن امروزی است کائوچو به دلیل خواص کشسانی فوق‌العاده‌اش برای ساخت انواع محصولات اعم از لوازم بیمارستانی، وسایل خانگی و اسباب‌بازی مورد استفاده قرار می‌گیرد. این ماده در صنعت نیز کاربردهای فراوانی دارد.

کائوچوی طبیعی و مصنوعی

کائوچوی طبیعی در شیره درختی به نام هوا، Hevea وجود دارد و از پلیمر شدن هیدروکربنی به نام ۲- متیل- ۱ و ۳- بوتادین معروف به ایزوپرن بوجود می‌آید. با توجه باینکه در فرمول ساختمانی کائوچو یا لاتکس طبیعی هنوز یک پیوند دوگانه وجود دارد، به همین دلیل وقتی کائوچو را با گوگرد یا سولفور حرارت دهیم، این تک‌پارها، پیوند پی را باز می‌کنند و با ظرفیت‌های آزاد شده، اتم گوگرد را می‌گیرند. در نتیجه کائوچو به لاستیک تبدیل می‌گردد.

حرارت دادن کائوچو با گوگرد و تولید لاستیک را اصطلاحاً ولکانیزاسیون می‌نامند. به همین دلیل، لاستیک حاصل را نیز، «کائوچوی ولکانیزه» گویند. چند نوعی کائوچوی مصنوعی نیز ساخته شده‌اند که از مواردی مانند ۱ و ۳- بوتادی آن و جسمی به نام ۲- کلو- ۱ و ۳- بوتادین معروف به «کلروپرن» و جسم دیگری به فرمول ۲ و ۳- دی متیل- ۱ و ۳- بوتادین بتنهایی یا مخلوط درست شده‌اند. کلروپرن به راحتی بسپاریده (پلیمریزه) شده و به نوعی کائوچوی مصنوعی به نام «نئوپرن» تبدیل می‌شود.

فعالیت 6 (صفحه 149):

افریقا	اروپا	
منابع طبیعی وزیر زمینی	دارای منابع طبیعی و زیر زمینی بسیار غنی است مانند جنگل ها، معادن طلا، الماس ، مس ، نفت و....	نسبت به افریقا معادن محدودی دارد و پاسخگوی صنایع اروپا نیست
وسعت	با سی میلیون کیلومتر مربع مساحت بعداز آسیا دومین قاره وسیع جهان است	با ده میلیون کیلومتر مربع مساحت یکی از قاره های کم وسعت جهان است
جمعیت	نسبت به مساحتش جمعیت کمی دارد	نسبت به مساحتش جمعیت بسیار متراکم دارد
رشد جمعیت	به علت بهبود واکسیناسیون و بهداشت و بالا بودن زاد و ولد سرعت رشد جمعیت بالاست	به علت نوع زندگی و پایین بودن زاد و ولد رشد جمعیت آن بسیار پایین و در برخی از کشورها منفی است.
محصولات کشاورزی	محصولات کشاورزی آن متنوع است از محصولات گرمسیری و استوایی گرفته تا محصولات مدیترانه ای در آن به عمل می آید مانند: قهوه کاکائو پنبه و... که بیشتر به روش سنتی کشت می شود	محصولات کشاورزی آن بیشتر ویژه آب و هوای معتدل است. و به علت مکانیزه بودن و شیوه های علمی کشت میزان تولید بالاست.

صنعت	صنعت در آن پیشرفت زیادی کرده و از قطب های مهم صنعتی جهان است. و تولیدات صنعتی بخش مهمی از صادرات آنها را تشکیل می دهد.	به دلیل سیاست های استعماری اروپائیان در صنعت رشد نکرده اند و بیشتر تأمین کننده مواد اولیه کشاورزی و معدنی برای کارخانه های کشورهای صنعتی هستند.
------	--	---

درس ۲۳

فعالیت صفحه ۱۵۴

کاربرگه ۱۷:

تنگه برینگ :

: اقیانوس منجمد شمالی ، اقیانوس اطلس ، اقیانوس آرام ، خلیج مکزیک

: رود می سی سی پی ، رود میسوری ، جلگه می سی سی پی

: رود آمازون ، جلگه آمازون ، رود پارانا ، جلگه پارانا

: رشته کوه راکی

: رشته کوه آند

: توده آپالاش

: توده برزیل

: کانال پاناما

فعالیت ۲ صفحه ۱۵۴

: امریکای مرکزی و جنوبی زیرا هر دو نزدیک به خط استوا هستند و آب و هوا و پوشش های گیاهی مشابهی دارند.

فعالیت ۳ صفحه ۱۵۴

رود آمازون به اقیانوس اطلس میریزد و در کشور برزیل جریان دارد.

فعالیت 4 صفحه 159

مقایسه امریکای شمالی و جنوبی

عنوان	شباهت ها	امریکای شمالی	امریکای جنوبی
-------	----------	---------------	---------------

مغز برتر

ویژگی های طبیعی	هر دو دارای جلگه های وسیع ، رودهای پرآب، رشته کوه های بلنددر سمت غرب و توده های کم ارتفاع و قدیمی در سمت مشرق هستند	- آب و هوای سرد و قطبی و نیز آب و هوای معتدل و معتدل و سرد زیاد دارد	- دارای آب و هوای گرم و مرطوب استوایی و جنگل های انبوه گرمسیری است
دین، زبان و فرهنگ	دین و فرهنگ و زبان هر دو قسمت ریشه اروپایی است	- بیشتر مردم آن مذهب پروتستان دارند.	- بیشتر مردم آن مذهب کاتولیک دارند.
اقتصادی	در هر دو قسمت شرایط وامکانات و معادن منابع طبیعی فراوانی وجود دارد که شرایط را برای رشد آماده کرده است	- از نظر اقتصادی و صنعتی بسیار پیشرفته اند.	- از نظر اقتصادی و صنعتی رشد زیادی نکرده است.
		- دارای کشاورزی و دامداری صنعتی و تجاری است	- کشاورزی و دامداری آن از شیوه های سنتی فاصله زیادی ندارد.
		- از تولید و صادر کنندگان مهم محصولات صنعتی، ماشین آلات و خودرو و اسلحه هستند	- تولید و صادر کننده محصولات کشاورزی و معدنی به صورت مواد اولیه و خام هستند.

امریکای شمالی: کشور کانادا و ایالات متحده امریکا،

امریکای مرکزی : کشورهای پاناما، کوبا، مکزیک و کاستاریکا

امریکای جنوبی : آرژانتین، برزیل، شیلی و اروگوئه

فعالیت ۶ صفحه ۱۵۹

آبشار نیاگارا : آبشارهای نیاگارا، ترکیبی از دو آبشار بسیار بزرگ و یک آبشار کوچکتر می باشد که بر رودخانه نیاگارا واقع است. از لحاظ موقعیت جغرافیایی آبشار نیاگارا در مرز ایالت نیویورک در آمریکا و کانادا در جنوب استان انتاریو بین دو شهر نیاگارا فالز اونتاریو و نیاگارا فالز نیویورک قرار دارد. آبشار بزرگتر اصطلاحاً به آبشار کانادایی یا آبشار نعل اسب معروف است و آبشار کوچکتر به آبشار آمریکایی معروف است.

علت اصلی شهرت آبشار نیاگارا نه به علت ارتفاع آن بلکه به علت عریض بودن آن است. به طور متوسط نزدیک به ۱۱۰ هزار متر مکعب آب از آبشارها در دقیقه سرازیر می گردد. آبشارهای نیاگارا در فاصله ی بیست دقیقه ای شهر بوفالو آمریکا و نود دقیقه ای شهر تورنتو کانادا قرار دارد.

فعالیت ۷ ص ۱۵۹

متخصصان و دانشمندان کشورهای دیگر با پول و امکانات کشور خودشان درس می خوانند و بعد از مهاجرت دانش و تخصص و مهارت خود

را به جای مردم کشورشان در اختیار کشورهای صنعتی قرار می دهند و موجب عقب ماندگی کشور خود و پیشرفت و توسعه ی روزافزون کشور مبداء می شوند.

فعالیت 1 صفحه 160

جزایر استرالیا به سه دسته تقسیم می شوند که عبارتند از:

الف) جزایر پولی نزی مانند: فیجی، ساموآ و تونگا

ب) جزایر میکرونزی مانند: گوام، جزایر ماریانا، کارولین

ج) جزایر ملانزی مانند: جزایر سلیمان، کالدونیای جدید، جزایر مالوکو، وانواتو

فعالیت ۲ ص ۱۶۰

قاره استرالیا در نیمکره جنوبی قرار دارد زیرا در جنوب خط استوا واقع شده است

فعالیت ۳ ص ۱۶۰

استرالیا از طرف مشرق به اقیانوس آرام و از طرف مغرب به اقیانوس هند مربوط می شود

فعالیت های 4، 5، 6، و 7 صفحه 162

4: رشته کوه ها در شرق استرالیا به موازات سواحل اقیانوس آرام کشیده شده اند

5: درنیمه ی غربی استرالیا فلات غربی و بیابان بزرگ ویکتوریا قرار دارد

6: جلگه ی مرکزی از ابرفت رو دارلینگ به وجود آمده است و این رود به خلیج بزرگ استرالیا می ریزد

7: بیابان ویکتوریا

کاربرگه ی شماره ۱۸

اقیانوس هند و اقیانوس آرام ___ : رود دارلینگ، جلگه ی مرکزی، فلات غربی

: کشور زلاند نو و پایتخت آن بندر ولینگتُن ___ : پایتخت کانبرا بنادر مهم سیدنی و ملبورن

: مدار راس الجدی ___ سد بزرگ مرجانی در شمال شرقی استرالیا قرارداد.

فعالیت 10-ص 165

چون این قاره به دست اروپائیان کشف و مورد شناسایی واقع شده اند بنابراین بسیاری از نام های موجود در آن از نام کاشفان و یا از اروپا گرفته شده است.

خفزه برتر

جزوه های بیشتر (کلیک کنید) :

جزوه های هشتم

نمونه سوالات هشتم

گام به گام رایگان هشتم

جهت دانلود جدید ترین مطالب بر روی پایه خود روی لینک های زیر کلیک کنید.

ابتدایی

اول ✓ دوم ✓ سوم ✓ چهارم ✓ پنجم ✓ ششم ✓

متوسطه اول

هفتم ✓ هشتم ✓ نهم ✓

متوسطه دوم

دهم ✓ یازدهم ✓ دوازدهم ✓